

Voedsel en water

INHOUD

Inleiding
Rechten die op het spel staan
Nationale en internationale beschermingsinstrumenten
Instanties voor hulp, bescherming en dienstverlening
Educatief materiaal voor activisten en leraars

Deze informatiebundel is een vertaling door VORMEN vzw van de Study Guide "Food and Water" van Human Rights Education.

Deze informatiebundels bieden een inleiding tot verschillende mensenrechtenthema's. Ze geven definities, een overzicht van belangrijke rechten die op het spel staan, mensenrechteninstrumenten, alsook bescherming- en hulpinstanties. Er staan links* in naar de volledige teksten van relevante internationale verdragen, en naar ander bruikbaar materiaal op de websites van HREA en van de Universiteit van Minnesota Human Rights library.

* Opmerking: de links staan in deze papieren / pdf-versie onderlijnd. Om te weten welke deze link is, kan u terecht op de html-versie van deze tekst: www.vormen.org/informatie/Voedsel/

Andere uitgaven in deze serie: Vluchtelingen en Seksualiteit en Mensenrechten. Je kan de bundels raadplegen op onze website (www.vormen.org/informatie/) en downloaden in pdf-formaat.

Vertaling van de studiegids "Food and Water" naar het Nederlands met de goedkeuring van Human Rights Education Associates (www.hrea.org).

Oorspronkelijke titel: Food and Water, □ Human Rights Education Associates, 2003.

Inleiding

Alle mensen moeten toegang hebben tot de elementen die nodig zijn om in leven te blijven, inclusief voedsel en water. Daarom zijn de toegang tot “een minimum-hoeveelheid noodzakelijke voeding die toereikend, adequaat en veilig is” en de toegang tot “toereikend, veilig, aanvaardbaar, fysiek toegankelijk en betaalbaar water” zelf mensenrechten geworden (VN General Comment 12).

Wereldwijd zijn er algemeen erkende problemen zoals honger, ondervoeding en verhogering. **Honger** is de toestand waarin een persoon geen toegang heeft tot voldoende voedsel. **Ondervoeding** wordt veroorzaakt door honger, voedsel van slechte kwaliteit en ziekte. Hoewel een persoon dagelijks misschien voldoende calorieën opneemt, is het mogelijk dat er vitale voedingsbestanddelen in zijn of haar dieet ontbreken. Verschillende ziekten zijn ofwel de oorzaak of het gevolg van ondervoeding. Om het recht op toereikend voedsel te realiseren, moeten honger, ondervoeding en verhogering bestreden worden.

Het recht op toereikende voeding wordt expliciet vermeld in het VN Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten, artikel 11 waarin regeringen:

“erkennen het recht van een ieder op een behoorlijke levensstandaard voor zichzelf en zijn gezin, daarbij inbegrepen toereikende voeding, kleding en huisvesting, en op steeds betere levensomstandigheden.”

Om deze rechten te realiseren moeten mensen verzekerd zijn van de beschikbaarheid en toegankelijkheid van voedsel en water, wat leidt tot de zekerheid van voedsel en water. **Beschikbaarheid** gaat over de daadwerkelijke aanwezigheid van voedsel of de middelen om voedsel te bereiden in een gemeenschap of een gezin; hiertoe hoort ook een waterbron. **Toegankelijkheid** betekent de mogelijkheid van mensen om het beschikbare voedsel en middelen te verkrijgen. In veel gevallen is toegankelijkheid het grootste probleem. Armoede beperkt in vele landen de toegankelijkheid van voedsel en water voor hun bevolking. **Zekerheid** betekent dat voedsel en water altijd beschikbaar en toegankelijk zijn voor de bevolking, zowel voor de huidige als voor de toekomstige generaties.

Welke zijn de belangrijkste oorzaken van voedseltekorten en ondervoeding?

Armoede beperkt in zeer grote mate de toegang tot voedsel. Vele mensen raken ondervoed omdat zij niet voldoende geld hebben om genoeg eten te kopen. Degenen die in armoede leven, hebben vaak niet de toegang tot landbouwgrond om hun eigen gewassen te kweken. In families die in armoede leven zijn het vaak de vrouwen en kinderen die in mindere mate toegang hebben tot voedsel dan mannen.

De verstoring van de voedselproductie of de distributie ervan is een andere belangrijke oorzaak van honger en ondervoeding. **Natuurrampen** zoals droogte, overstromingen of tornado's kunnen de voedselproductie, de verschepping of marketing ervan verstoren of tot stilstand brengen, wat resulteert in voedseltekorten. **Rampen die door mensen veroorzaakt worden** zoals oorlogen vormen vaak een beperking op de beschikbaarheid van voedsel door de regelmatige beweging en

distributie van voedsel te verstoren. De toegang tot voedsel wordt ook gebruikt als middel om oorlog te voeren. In tijden van conflict is het al gebeurd dat voedsel ontzegd wordt aan de burgerbevolking, wat leidt tot verhogering.

Wie loopt het grootste gevaar honger te lijden en ondervoed te zijn?

Volgens de Voedsel- en Landbouworganisatie van de VN (FAO) zijn wereldwijd naar schatting bijna 800 miljoen mensen ondervoed, kinderen en volwassenen meegerekend. Kinderen onder de vijf jaar zijn het snelst ondervoed. De Wereld Gezondheidsorganisatie (WHO) ziet een verband tussen ondervoeding en ten minste 50% van de naar schatting 10 miljoen kinderen die jaarlijks sterven. Jonge kinderen zijn ook vatbaarder voor ziekte als gevolg van ondervoeding. Zij ondervinden ook blijvende fysieke en mentale nadelen ten gevolge van ondervoeding waar zij hun hele verdere leven last van hebben.

Het Verdrag inzake de Rechten van het Kind (CRC) (1989) behandelt de nood aan toereikend voedsel en roept om drinkbaar water te beschouwen als noodzakelijk voor de gezondheid en het welzijn van het kind.

Nog steeds 150 miljoen ondervoede kinderen in ontwikkelingslanden

Sub-Sahara Afrika

Oost-Azië/ Pacific

Midden-Oosten/ Noord-Afrika

Latijns-Amerika/ Caraïben

CEE/ CIS & Baltische Staten

Zuid-Azië

Rechten die op het spel staan

De Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (artikel 25, paragraaf 1) bepaalt dat

“Een ieder recht heeft op een levensstandaard, die hoog genoeg is voor de gezondheid en het welzijn van zichzelf en zijn gezin, waaronder begrepen voeding, kleding, huisvesting en geneeskundige verzorging en de noodzakelijke sociale diensten, alsmede het recht op voorziening in geval van werkloosheid, ziekte, invaliditeit, overlijden van de echtgenoot, ouderdom of een ander gemis aan bestaansmiddelen, ontstaan ten gevolge van omstandigheden onafhankelijk van zijn wil.”

Elk menselijk wezen heeft dus het recht geen honger te lijden en voldoende voedsel en drinkbaar water ter beschikking te hebben. Er zijn vele andere rechten die nauw verband houden met – en in vele gevallen niet losgekoppeld kunnen worden van – het recht op toereikend voedsel. Deze omvatten:

- Het recht op de hoogst mogelijke levensstandaard voor de gezondheid en het welzijn. Dit recht is onbereikbaar zonder voldoende voedsel en drinkbaar water.
- Het recht op de voordelen van wetenschappelijke vooruitgang. Er zijn vele wetenschappelijke ontwikkelingen met betrekking tot voedsel en drinkbaar water.
- Het recht om niet gediscrimineerd te worden. Dit slaat op de bezorgdheid dat onder bepaalde omstandigheden voedseldistributie niet gelijk is voor bepaalde geslachten of leeftijdsgroepen.

Het General Comment 12 (GC12), een VN document dat geschreven is om de rechten uit het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele rechten die betrekking hebben op voedsel duidelijker te definiëren, bepaalt in paragraaf 6:

“Het recht op toereikend voedsel is gerealiseerd als elke man, vrouw en kind, alleen of in een gemeenschap met anderen, op elk moment de fysieke en economische toegang hebben tot toereikend voedsel of over de middelen beschikken om het te verkrijgen.”

Paragraaf 15 verklaart:

“Het recht op toereikend voedsel ... brengt voor de verdragspartijen drie verplichtingen met zich mee: de verplichting om te respecteren, te beschermen en in de behoeften van de mensen voorzien.”

Respect: De staat moet erkennen dat alle menselijke wezens recht hebben op toereikend voedsel, en bijgevolg ook op de toegang ertoe. Door dit recht te respecteren zal de staat op geen enkele manier verhinderen dat een persoon het voedsel verkrijgt dat hij/zij nodig heeft.

Bescherming: De regering van de staat moet er niet alleen voor zorgen dat zij zelf de toegang van een persoon tot toereikend voedsel niet belemmeren of verhinderen, maar dient er ook voor te zorgen dat andere partijen hun bevolking de toegang tot voedsel niet verhinderen.

In de behoeften voorzien: Om ervoor te zorgen dat de voedselbehoeften van de bevolking gedekt worden moet de staat zowel *voedselvoorziening bevorderen* als *voedsel verschaffen*. Hulp en verzorging zijn de oplossingen op korte en lange termijn voor het voedseltekort en de ondervoeding. Om **voedselvoorziening te bevorderen** moet de regering programma's beginnen implementeren die bijdragen tot voedselzekerheid. Om voedselzekerheid tot stand te brengen, moet de staat ervoor zorgen dat de mensen de middelen hebben om onafhankelijk te zijn. Dit kan gebeuren door mensen te leren op een efficiënte manier om te springen met natuurlijke rijkdommen, door de hervorming en/of herverdeling van de landbouwgronden of door werkgelegenheid te creëren om mensen de middelen te bieden om voedsel te kopen. Door voedselvoorziening te bevorderen zorgt de staat ervoor dat voedsel toegankelijk is via verschillende wegen die nog altijd ruimte laten voor onafhankelijkheid en keuze in de selectie en verwerving van voedsel. De verplichting om **voedsel te verschaffen** zou voorbehouden moeten worden voor noodsituaties als alle andere middelen uitgeput zijn. In dat geval verstrekt de regering direct voedsel aan de mensen.

De landen die het Internationale Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten ratificeerden, kwamen in artikel 2, paragraaf 1 overeen dat:

“Iedere Staat die partij is bij dit Verdrag verbindt zich maatregelen te nemen, zowel zelfstandig als binnen het kader van de internationale hulp en samenwerking, met name op economisch en technisch gebied, en met volledige gebruikmaking van de hem ter beschikking staande hulpbronnen, ten einde met alle passende middelen, inzonderheid de invoering van wettelijke maatregelen, steeds nader tot een algehele verwezenlijking van de in dit Verdrag erkende rechten te komen.”

Het recht op toereikend voedsel wordt door het Verdrag erkend, en daarom zouden voor de volledige realisatie ervan deze stappen gezet moeten worden.

Groepen of bevolkingsgroepen met specifieke rechten op toereikend voedsel en drinkbaar water

- Gevangenen moeten regelmatig voorzien worden van voedsel met een behoorlijke voedingswaarde en van drinkbaar water op eenvoudig verzoek.
- Vrouwen hebben het recht om hun baby borstvoeding te geven, en zuigelingen hebben het recht om borstvoeding te krijgen. Vrouwen hebben recht op pre- en postnatale gezondheidszorg.
- Kinderen hebben recht op voedsel met een behoorlijke voedingswaarde en drinkbaar water. Zij hebben ook het recht gevrijwaard te worden van ziekte en ondervoeding veroorzaakt doordat zij geen toegang hebben tot voedsel en water.
- Vluchtelingen zouden dezelfde publieke zorg moeten kunnen genieten als de inwoners van het land waar zij als vluchteling verblijven.

Nationale en internationale beschermingsinstrumenten

Verdragen (ook overeenkomst, conventie of protocol genoemd) zijn internationale juridische instrumenten die bindend zijn voor de aangesloten staten. Zodra de onderhandelingen voltooid zijn, wordt de tekst van een verdrag definitief bekrachtigd en “ondertekend” door de vertegenwoordigers van die staten. Er zijn verschillende manieren voor een staat om te tonen dat ze ermee akkoord gaat om gebonden te zijn door een verdrag. De meest voorkomende zijn ratificatie en toetreding. Een nieuw verdrag wordt “geratificeerd” door de staten die over het instrument onderhandeld hebben. Een staat die niet aan de onderhandelingen deelgenomen heeft, kan zich in een later stadium “toetreden” tot het verdrag. Zodra een vooraf bepaald aantal staten het verdrag geratificeerd hebben of ertoe zijn toegetreden, wordt het van kracht. Bij het ratificeren kan een staat voorbehoud aantekenen tegen één of meerdere artikelen in het verdrag, tenzij het verdrag het recht op voorbehoud niet toelaat. Het voorbehoud kan op elk moment teruggetrokken worden. In bepaalde landen hebben internationale verdragen een hogere rechtskracht dan de nationale wetgeving. In andere landen kan een wet nodig zijn om een internationaal verdrag, ondanks het feit dat het land bij dit verdrag is toegetreden of het geratificeerd heeft, dezelfde rechtsgeldigheid te geven als een nationale wet. In de praktijk moeten bijna alle staten die een verdrag geratificeerd hebben of ertoe zijn toegetreden decreten uitvaardigen, bestaande wetten amenderen of nieuwe wetgeving introduceren opdat een verdrag op het nationale territorium volledig van kracht zou worden.

De bindende verdragen kunnen aangewend worden om regeringen te dwingen de verdragsbepalingen te eerbiedigen die relevant zijn voor het recht op voedsel en water. De niet-bindende instrumenten, zoals verklaringen en resoluties, kunnen in bepaalde situaties gebruikt worden om regeringen publiekelijk voor schut te zetten. Dat betekent de aandacht te vestigen op regeringen, die bezorgd zijn om hun internationaal imago maar die het verdrag niet naleven, om hen ertoe aan te zetten hun beleid aan te passen.

Wat volgt zijn de internationale verdragen, verklaringen en beloften die gaan over het recht op toereikend voedsel en water:

Verenigde Naties

Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (1948) (artikels 3, 21, 23, 25)

De Verklaring verzekert niet alleen het recht op leven, maar ook een toereikende levensstandaard. Deze omvat het recht op voedsel. Elke persoon heeft ook het recht op publieke diensten en sociale zekerheid.

Standaard Minimum Regels voor de Behandeling van Gevangenen (1955) (artikel 20)

Erkent het recht van gevangenen op voedsel en watervoorzieningen.

Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten (1966) (artikels 1, 3, 11, 12)

Dit verdrag erkent dat aan “een bevolking in geen enkel geval de middelen ontzegd mogen worden om in het onderhoud te voorzien.” Het vereist dat staten al het

mogelijke doen om de rechten te realiseren die in het verdrag beschreven staan. Het verdrag bevestigt dat de rechten van mannen en vrouwen op dezelfde manier gerealiseerd zouden moeten worden. Het verdrag bepaalt het recht van alle mensen op een toereikende levensstandaard, met inbegrip van voedsel en het recht om geen honger te lijden. Het verdrag legt staten op specifieke programma's te ontwikkelen en verplichtingen aan te gaan ten opzichte van de mensen om hen deze rechten te verzekeren. Volgens het verdrag zijn staten verplicht om te streven naar een lager sterftcijfer bij zuigelingen en kinderen en naar het onder controle krijgen van ziekten.

Om de strategieën voor de implementatie van de rechten die vastgelegd zijn in het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten (ECOSOC-verdrag) verder uit te werken heeft het Comité voor Economische, Sociale en Culturele Rechten de volgende verdragen opgesteld:

General Comment 12 (20th session 1999)

Het GC12 bepaalt het recht op toereikend voedsel en legt vast wat er moet gebeuren om te verzekeren dat aan de voedselbehoeften van elke man, vrouw en kind tegemoetgekomen wordt. Daardoor verwoordt het GC12 de specifieke verplichtingen van de staat om de mensen te helpen met het realiseren van dit recht. De GC12 is het omvangrijkste en meest complete document dat handelt over het recht op voedsel.

General Comment 15 (29th session 2002)

Het GC15 handelt in het bijzonder over het recht op water, door water te erkennen als een absolute noodzaak voor een behoorlijke levensstandaard. Dit komt door het feit dat water essentieel is om te overleven en dus absoluut onvervangbaar.

Additioneel protocol bij de Conventie van Genève van 12 augustus 1949 inzake de bescherming van slachtoffers van niet-internationale gewapende conflicten (Protocol II) (1977) (artikel 14)

Dit protocol maakt deel uit van het humanitaire recht dat mensen in gewapende conflicten beschermt. Artikel 14 verbiedt "het uithongeren van burgers als strijdmethode".

Verdrag inzake de Uitbanning van alle Vormen van Discriminatie van Vrouwen (CEDAW) (1979) (artikel 12,14)

Het Verdrag inzake de Uitbanning van alle Vormen van Discriminatie van Vrouwen erkent "dat vrouwen in situaties van armoede minder toegang hebben tot voedsel, gezondheidszorg..." Dit verdrag versterkt de gelijke rechten van vrouwen. Door specifieke vrouwelijke gezondheidsproblemen aan te pakken, erkent het verdrag de noodzaak dat vrouwen passende voeding hebben alsook toegang tot pre- en postnatale zorg tijdens de zwangerschap en de lactatieperiode. CEDAW is ook het eerste verdrag dat spreekt over specifieke rechten in verband met water, door te stellen dat een vrouw recht heeft op passende voeding omdat zij de belangrijkste leveranciers zijn van voeding voor kinderen onder de vijf jaar.

Internationale code voor het op de markt brengen van vervangproducten voor moedermelk (1981)

Dit reglement wil mee helpen zorgen voor passende voeding voor zuigelingen door borstvoeding te promoten en te beschermen. Het wil ook verzekeren dat vervangproducten voor moedermelk op een goede manier gebruikt worden, door juiste informatie te verspreiden en door te zorgen voor een gepaste marketing en distributie.

Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (1989) (artikel 24)

Dit verdrag werd ontworpen om de belangen van het kind te identificeren en te beschermen. Artikel 24 van het verdrag dat “het recht van het kind op het genot van de grootst mogelijke mate van gezondheid” erkent, is ontzettend belangrijk. Om dit recht te realiseren verbinden de staten die partij zijn zich tot het nemen van maatregelen om het sterftecijfer bij kinderen en zuigelingen te beperken, en tot het wegwerken van omstandigheden zoals ziekte en ondervoeding die kindersterfte veroorzaken. De staten moeten ervoor zorgen dat kinderen over voedsel en water beschikken om dit doel te kunnen bereiken. Het verdrag verbindt de rechten van de moeder ook met het welzijn van het kind. Artikel 24 erkent het recht van de moeder op gepaste pre- en postnatale gezondheidszorg, alsook toegang tot informatie en opvoeding inzake gezondheid en voeding van kinderen, de voordelen van borstvoeding, hygiëne en **reinheid van de omgeving**.

Innocenti verklaring inzake de bescherming, promotie en ondersteuning van borstvoeding (1990)

Deze verklaring bevestigt dat vrouwen het recht hebben om hun baby borstvoeding te geven, en dat zuigelingen tussen 4 en 6 maanden het recht hebben om borstvoeding te krijgen.

World Declaration and Plan of Action on Nutrition (1992)

Deze verklaring promoot voedselzekerheid en ziektepreventie voor zuigelingen door het steunen van borstvoeding.

De Verklaring van Rome over Wereldvoedselveiligheid (1996)

Deze verklaring erkende de noodzaak van voedselveiligheid op wereldvlak. De deelnemende staatshoofden herbevestigden “het recht van eenieder op de toegang tot veilig en voedzaam voedsel, dat verenigbaar is met het recht op toereikend voedsel en het fundamentele recht van eenieder om geen honger te lijden.” Na deze bevestiging beloofden de staatshoofden “het aantal ondervoede mensen te halveren, ten laatste tegen 2015.”

Actieplan Wereldvoedseltop (1996)

Het Actieplan bestaat uit zeven beloften die door de deelnemende landen gedaan zijn om te beginnen met het aantal ondervoede mensen in de wereld in te dijken. Doelstelling 7.4 van het plan vraagt om opheldering en implementatie van het recht op toereikend voedsel in het ECOSOC verdrag.

De Speciale Rapporteur over het recht op voedsel werd in 2000 aangeduid, door de VN Hoge Commissaris voor Mensenrechten (UNHCHR). Het is de taak van deze Speciale rapporteur om informatie te verzamelen over schendingen van het recht op voedsel en om problemen te identificeren met betrekking tot het recht op voedsel,

inbegrepen het recht op drinkbaar water. De Speciale Rapporteur bezoekt landen en rapporteert jaarlijks aan de UNHCHR en de Algemene Vergadering. Er is een Onderzoeksceel over het Recht op Voedsel die de Speciale Rapporteur ondersteunt met het voeren van onderzoek en met het uitbrengen van verslagen.

Afrikaanse Unie (vroeger Organisatie van Afrikaanse Eenheid, OAE)

Afrikaans Charter inzake de Rechten en het Welzijn van het Kind (1990) (artikel 14)

Dit verdrag verbindt staten die partij zijn ertoe, op de best mogelijke manier en met alle beschikbare middelen, het recht van het kind op gezondheid, voeding en drinkbaar water te realiseren.

Raad van Europa

Europese Code inzake Sociale Zekerheid (1964) (artikel 42)

Dit artikel verzekert voedsel voor kinderen.

(Addendum 1 Divisie 5)

De Staten voorzien in water en sanitaire voorzieningen.

Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS)

Charter van de Organisatie van Amerikaanse Staten (1948) (artikel 34)

Dit artikel waarborgt de toegang tot behoorlijke voeding door de productie en de beschikbaarheid te verhogen, en de productie te diversifiëren.

Het Additionele Protocol bij het Amerikaans Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten (Protocol van San Salvador) (1988) (artikel 12)

Erkent het recht op adequate voeding. Staten moeten stappen ondernemen om het voedselaanbod te vergroten door een verbeterde productie en distributie.

Instanties voor hulp, bescherming en dienstverlening

Nationale instanties

De internationale verdragen die specifiek het recht op voedsel en water behandelen zijn veelal geratificeerd. Er zijn echter weinig staten die deze rechten opnemen in hun nationale wetgeving. De toegang tot adequaat voedsel en water bekijken vanuit een mensenrechtenperspectief is een recent fenomeen. Daarom is het logisch dat deze rechten opgenomen worden in een nieuwere grondwet, zoals de Zuid-Afrikaanse, die in 1996 ontworpen werd.

Vele staten beschikken daadwerkelijk over wetgeving en nationale programma's met betrekking tot voedsel, maar weinigen van hen vestigen een duidelijk recht op adequaat voedsel. Om de veiligheid van het voedsel dat de mensen consumeren te verzekeren, hebben regeringen agentschappen die verantwoordelijk zijn voor het aannemen en controleren van noodzakelijke voedselstandaarden en voor het uitvoeren van kwaliteitscontroles. In de Verenigde Staten bijvoorbeeld, is het verplicht dat mensen jaarlijks een verslag ontvangen waarin zij geïnformeerd worden over alle substanties die in hun kraantjeswater teruggevonden worden, samen met het toegestane peil voor veilige consumptie van het Environmental Protection Agency.

Regeringen komen hun verplichtingen inzake voedselvoorziening na door voedselprogramma's en sociale zekerheidsprogramma's zoals voedselbonnen, noodvoedselhulp en voedselprogramma's in scholen. Deze programma's zijn ontworpen om voedselzekerheid te verschaffen, en in het geval van schoolmaaltijden evenwichtige voeding omwille van de gezondheid van het land te verzekeren. Alleen gezinnen met een laag inkomen komen in aanmerking voor deze federale programma's. In een aantal gevallen gaan er federale fondsen naar publieke en privé-instanties, non-profit en gemeenschapsorganisaties die werkzaam zijn op het vlak van bestrijding van honger op regionaal of gemeentelijk niveau. Om in aanmerking te komen voor subsidies moeten deze organisaties blij kunnen geven van een grote inzet; zij moeten ook bewijzen dat hun voedselprogramma succesvol is.

Foodfirst Information and Action Network

Foodfirst Information and Action Network (FIAN) is een ngo die nauw samenwerkt met de UNHCHR. FIAN verzamelt en onderzoekt klachten over schendingen van het recht op voedsel. FIAN treedt in actie als dit recht geschonden wordt. Hierdoor verplicht FIAN regeringen de schendingen recht te zetten. De schendingen worden door FIAN gepubliceerd. FIAN heeft een "gedragscode inzake het recht op voedsel" opgesteld en aan de VN ter goedkeuring voorgesteld.

Internationale hulpinstanties

Dit zijn belangrijke toonaangevende organisaties die zich inzetten voor de wereldwijde realisatie van het recht op voedsel en water:

De Wereld Gezondheidsorganisatie. De Wereld Gezondheidsorganisatie (WHO) werd in 1948 opgericht. Zij is de VN afdeling die zich in het bijzonder bezighoudt met de promotie van de gezondheid. De WHO heeft een Grondwet opgesteld voor de

organisatie, waarin de doelstelling van de instantie duidelijk wordt omschreven als “het bereiken van de best mogelijke gezondheid voor eenieder”. Er worden 192 staten vertegenwoordigd in de World Health Assembly, het bestuursorgaan van de WHO. De voedselproblematiek is één van de grote bezorgdheden van de WHO, omdat een goede voeding noodzakelijk is voor een goede gezondheid.

Voedsel en Landbouworganisatie van de Verenigde Naties. De Voedsel en Landbouw-organisatie (FAO) werd in 1945 opgericht om de voedingsstandaard en de levensstandaard wereldwijd te verhogen. De FAO telt 183 leden en richt zich op dienstverlening in de vorm van technische hulpprojecten; van informatie over voeding, landbouw, bosbouw en visvangst; van landbouw- en ontwikkelingsplanning. De Commissie voor Voedselveiligheid (CFS) moet controleren of de lidstaten hun verplichtingen nakomen en of het Actieplan van de Wereldvoedseltop van 1996 nauwkeurig uitgevoerd wordt.

Het Kinderfonds van de Verenigde Naties. Het Kinderfonds van de Verenigde Naties (UNICEF) is de VN organisatie die zich bezighoudt met de bescherming van de rechten van het kind. UNICEF heeft specifieke programma's geïmplementeerd om de toegang van kinderen tot voedsel, drinkbaar water en sanitaire voorzieningen te verbeteren. De organisatie streeft naar de verbetering van voedingsstandaarden door lokale programma's op te starten die zorgen voor informatie en educatie, alsook voor noodhulp voor vrouwen en kinderen.

Wereldvoedselprogramma. Het Wereldvoedselprogramma (WFP) werd opgericht in 1963. Het is de VN organisatie die voedselhulp biedt aan slachtoffers van natuurrampen en van rampen die veroorzaakt zijn door de mens.

Internationaal Fonds voor Landbouwontwikkeling. Het Internationaal Fonds voor Landbouwontwikkeling (IFAD) is een afdeling van de VN die in 1977 als een direct resultaat van de Wereldvoedselconferentie van 1974 gesticht werd. IFAD werd in het leven geroepen om landelijke landbouwontwikkelingsprogramma's te kunnen implementeren. Het fonds geeft leningen en verleent subsidies aan kleine landbouwers in moeilijkheden zodat zij verder kunnen stabiliseren, ontwikkelen en zichzelf helpen.

De Internationale Commissie van het Rode Kruis. De Internationale Commissie van het Rode Kruis (ICRC) is een onafhankelijke humanitaire organisatie die optreedt als neutrale entiteit bij het helpen en beschermen van oorlogsslachtoffers, gaande van medische hulp aan slachtoffers tot het uitwisselen van boodschappen aan de familie. Als leden van de burgerbevolking genieten **ontheemden** bescherming en hulp van de ICRC: bescherming van burgers, bezoeken aan gedetineerden, medische hulp, voedselhulp, het herstellen van contacten tussen gezinsleden die gescheiden zijn door oorlog.

CARE international. CARE International is een niet-gouvernementele organisatie die tot doel heeft de wereldarmoede te verminderen door een variëteit aan capaciteitsopbouwende programma's. Deze programma's behandelen kwesties die de armoede verergeren, en proberen duurzame oplossingen te identificeren. CARE programma's omvatten: hulp aan families om hun voedselproductie te vergroten en

hun middelen goed te beheren; onderwijsmethoden en **praktijken** om ondervoeding te helpen voorkomen; voedselhulp bieden in noodsituaties; water- en afvalwater-zuiveringsinstallaties bouwen en onderhouden.

Save the Children. Save the Children is een niet-gouvernementele organisatie die tracht de hoofdoorzaken van voedselonzekeerheid aan te pakken om zo honger en ondervoeding te voorkomen. Hun programma's omvatten een verhoging van de landbouwproductie, opvoedingsprogramma's, vooral voor vrouwen en kinderen, ter verbetering van de voeding binnen het gezin, voedseldistributie in noodsituaties.

Educatief materiaal voor activisten en leraars

Voor activisten

Nutrition Rights: The Human Right to Adequate Food and Nutrition (by George Kent, World Alliance on Nutrition and Human Rights; University of Hawaii)

Het doel van deze tekst is de gebruikers ervan te helpen begrijpen wat de betekenis is van economische, sociale en culturele rechten door het recht op voedsel te bestuderen. De tekst kan gebruikt worden voor zelfstudie, voor trainingen en in de klas.

The Right to Adequate Food (in: Circle of Rights. Economic, Social & Cultural Rights Activism: A Training Resource, International Human Rights Internship Program / Forum Asia)

Deze module geeft een overzicht van het recht op voedsel. Ze identificeert internationale standaarden die betrekking hebben op het recht op voedsel, bespreekt het recht op adequaat voedsel, analyseert de relatie van dit recht tot andere rechten, bekijkt de verplichtingen van staten in het licht van het internationaal en nationaal recht, en behandelt de implementatie en controlemechanismen.

Voor leraars

"Mignonette" (in: Eerste Stappen in Mensenrechteneducatie, Amnesty International Internationaal Secretariaat)

Een één uur durende les, gebaseerd op een moreel complex verhaal over het recht op leven, helpt studenten nadenken over hoe rechten in de praktijk werken. Het kan perfect gecombineerd worden met activiteiten over conflict.

Development and Human Rights (door Stephan P. Marks)

Gedetailleerde syllabus van een cursus die aan Harvard University gedoceerd wordt. De cursus behandelt alle aspecten van het verband tussen mensenrechten en ontwikkelingsbeleid, het recht op ontwikkeling in het bijzonder.

Wereldvoedseldag (door Richard Pierre Claude in: Popular Education for Human Rights: 24 Participatory Exercises for facilitators and teachers, HREA)

Oefening voor een workshop voor de Wereldvoedseldag (16 oktober). Deelnemers leren een onderscheid maken tussen "behoefte" en "noodzaak"; tussen honger, ondervoeding en uithongering. De deelnemers zullen een aantal toekomstperspectieven ontwikkelen over wereldwijde honger, inclusief het rangschikken van een aantal landen. Ze zullen een aantal vergelijkende vaardigheden ontwikkelen door de oorzaken van honger per land te analyseren. Ze denken beleidsregels uit om een antwoord te kunnen geven op het hongerprobleem, rekening houdend met de "globalisering".